

WACHT OP MIJ

STOOMTRAM TRILOGIE I

GERDA VAN
WAGENINGEN

Gerda van Wageningen

Wacht op mij

Stoomtram 1

Uitgeverij Zomer & Keuning

ISBN 9789020556452

ISBN e-book 9789020556469

NUR 344

© 2025 Uitgeverij Zomer & Keuning

Postbus 13288, 3507 LG Utrecht

Omslagontwerp Liesbeth Thomas, t4design

www.zomerenkeuning.nl

www.romanserie.nl

www.gerdavanwageningen.nl

Alle rechten voorbehouden

Uitgeverij Zomer & Keuning vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze om te gaan met natuurlijke bronnen. Voor de papieren editie van dit boek is daarom gebruikgemaakt van papier waarbij zeker is dat de productie ervan niet heeft geleid tot bosvernietiging.

Hoofdstuk 1

‘Schiet toch eens op. Straks zijn we nog te laat.’

Cora keek op en schrok van de rode vlekken op de wangen en in de hals van haar moeder. Deze keek bezorgd, hijgde een beetje en leek nog net niet in tranen uit te barsten. Met haar hand streek haar moeder over haar opgezwollen buik. Over twee maanden werd er opnieuw gezinsuitbreiding verwacht.

‘Rustig maar, moe. We zijn op tijd.’ Cora stond op en wilde kalmerend haar hand op de arm van haar moeder leggen, die zenuwachtig op haar lip beet en nu onbewust met haar rechterhand haar rug probeerde te ondersteunen.

‘Was de dag maar vast voorbij,’ zuchtte ze zenuwachtig en gejaagd. ‘Deze zwangerschap begint me zwaar te vallen en het zeurt zo in mijn buik en mijn rug.’

Cora schudde het hoofd en hoopte dat haar moeder rustiger zou worden. ‘Ga even zitten. Het is vandaag een feestdag, moe.’

‘Ja, ja, voor je vader, dat zeker. Maar niet voor mij.’ Eindelijk ging haar moeder zitten. Er stond zweet op haar voorhoofd, maar zo warm was het niet dat het daarvan kon komen. Ze haalde een paar keer diep adem. ‘Het gaat wel weer.’

‘Gelukkig maar. Dit is een belangrijke dag voor ons allemaal.’ Cora keek al om zich heen waar haar zusjes waren gebleven.

‘Let jij nu maar op de kleintjes, Cora. Let goed op hen, zorg dat ze uit de buurt van het spoor blijven en geniet maar van alle drukte en beroering.’ Haar moeder knikte, voor ze nog maar eens een diepe zucht slaakte. Ze zag eruit alsof alle ellende van de wereld op haar schouders rustte en dat was toch zeker niet het geval, peinsde Cora bezorgd, maar ze haastte zich naar buiten om haar vier zusjes

achter de vodden te gaan zitten, ervoor te gaan zorgen dat ze zich netjes hadden aangekleed in hun zondagse kleren en dat ze buiten ook schoon zouden blijven, zodat er geen zwarte vegen van kolen of stof op hun kleren of zelfs handen en gezicht zouden komen.

Het was nog vroeg op de dag, van deze dertigste april van het jaar 1898. Toen Cora daarnet door het raam naar buiten keek, zag ze allemaal vlaggen. Het begon steeds drukker te worden, niet alleen bij de perrons, waar de hoge heren van het dorp zich begonnen te verzamelen, maar ook overal buiten het spooreplacement dromden de mensen samen om straks de eerste stoomtram te zien komen.

Ze woonden nu alweer een paar maanden in dit nieuwe huis. Daarvoor had haar vader al jarenlang gewerkt bij de RTM, de Rotterdamse Tramweg Maatschappij, maar nu had hij een andere functie gekregen en waren ze daarom verhuisd van Rotterdam naar dit plekje vlak bij Oud-Beijerland dat hier in de volksmond Krooswijk werd genoemd, en dat een belangrijke plek werd nu eindelijk de lijn van de stoomtram van de Rotterdamse Rosestraat naar het dorp Numansdorp aan de andere kant op het eiland de Hoeksche Waard, werd geopend. Haar vader was alweer bijna twintig jaar geleden begonnen als conducteur op de paardentram, toen deze in juni 1879 in Rotterdam was gaan rijden tussen het Centraal Station en het Beursplein. Als jonge conducteur had vader toen de kaartjes moeten knippen van de passagiers, het rijtuig schoon moeten houden en ook had hij er toen zorg voor gedragen dat het koper in het rijtuig altijd schoon was en glanzend blonk. Alcohol en roken was streng verboden geweest voor het personeel tijdens hun diensten op de paardentram en eigenlijk was dat nog steeds zo, al werd met roken hier en daar de hand gelicht. Binnen een paar jaar was haar vader destijds al bevorderd tot koetsier. Toentertijd had de RTM een remise in de stad met tweeëndertig rijtuigen en in de stallen stonden toen vierentachtig paarden, die goed verzorgd moesten worden. Als koetsier mocht hij op de bok

een rijtuig besturen en was er een conducteur in het rijtuig waar de passagiers zaten. Als twaalfjarige jongen was haar broer Bart net als vader bij de RTM gaan werken, als staljongen. Toen vader bij de RTM was gekomen, hadden hij en moeder een huisje gekregen van de RTM, vlak bij de remise. Personeel van de paardentram was immers verplicht vlak bij de remise te wonen. Een paar maanden later was zijzelf daar geboren. En na haar waren daar Bart en ook nog vier zusjes geboren.

Een eis aan het personeel van de paardentram was ook dat men niet alleen gezond en sterk van lichaam moest zijn, maar bovendien moest men behoorlijk goed kunnen lezen en schrijven, en dat was destijds lang niet vanzelfsprekend geweest. Ja, haar vader was altijd al slim geweest en kijk nu eens, hoever hij was gekomen? Niet langer een gewone arbeider die met kolen en het stof moest werken en dus vies en zwaar lichamelijk werk moest verrichten, maar een man in een mooi uniform. Hij was hier de op een na belangrijkste man, de leider van de dienst. Haar vader was een trotse man en daarom moest zijn gezin er vandaag zo goed mogelijk uitzien. Terecht.

Cora glimlachte, en schudde haar hoofd terwijl ze om zich heen keek naar de uitbundige versiering met vlaggen overal. Eerst liep ze naar het emplacement, hun huisje lag daar vlakbij aan de dijk en ver lopen was het niet, een paar minuten maar. Zelfs hier liepen drommen mensen naar de spoorrails, die in de afgelopen anderhalf jaar was aangelegd. Het begon steeds drukker te worden. Bij het perron gekomen zochten haar ogen naar haar broer Bart en haar vier zusjes. Bart, haar enige broer, was vijftien en redde zich wel. Hij werkte sinds hij van school was gekomen ook bij de RTM. Op hem zou vader wel letten. Vader werkte direct onder de depotchef, die de baas was over het station en het hele emplacement hier, Hein Kranendonk. Krooswijk was het belangrijkste punt voor de stoomtram in de hele Hoeksche Waard voor de RTM, waar vandaag met een grote feestelijke bijeenkomst de nieuwe tramlijn

officieel in gebruik zou worden genomen, en aanstaande maandag, de tweede mei, zou de tram gaan rijden voor de passagiers die naar de stad wilden of daarvan weer terugkeerden, voor goederenvervoer, voor veevervoer en er zou ook dagelijks een postwagen mee gaan rijden.

Ze kreeg Bart in het vizier en nam hem grondig op. Hij bleef aarzelend staan. ‘Goed zo,’ knikte ze. ‘Je bent een knappe vent in je uniform. Zorg dat je schoon blijft. Waar zijn de meisjes gebleven?’

‘Daar,’ knikte hij en inderdaad, de zusjes stonden hand in hand in hun zondagse jurken tussen al die mensen die inmiddels samendromden vlak bij het punt waar het perron begon en waar de feesttram straks zou langsrijden.

Bart maakte dat hij wegwam. Op zijn beurt werkte haar broer hier als loopjongen. In de stad ging hij naar de remise waar de paarden waren gestald en werden verzorgd. Bart hield niet van machines en wel van paarden, maar daar kon je niet zoveel mee als je vader geen boer was en paarden nog wel voor de tram in de stad reden, maar dat zou een aflopende zaak worden, beweerden velen. Paardentrams begonnen ouderwets te worden en als koetsier bij een rijke familie gaan werken was eigenlijk de droom van haar broertje geweest. Maar dat was niet gebeurd en nu werkte hij dus hier. Hier was er altijd stof en viezigheid van de kolen waarop de trams reden. Even later keek ze onderzoekend naar de opgewonden gezichtjes van haar vier zusjes. Anneke, de oudste, was inmiddels twaalf en zou binnenkort van school komen. Ze waren gelukkig nog schoon. Ze lachten opgewonden. ‘Wat zijn er veel mensen, hè?’

Cora knikte. ‘Iedereen wil er vandaag bij zijn. Ik kom zo terug, ik wil nog even bij moe gaan kijken. Pas goed op hen, Anneke!’

Moe zat nog steeds in de stoel en hijgde en pufte.

‘Gaat het wel?’ vroeg ze met een bezorgde blik in haar ogen. Deze zwangerschap viel haar moeder zichtbaar zwaar. Ze had, sinds ze verhuisd waren naar hier, thuis moeten blijven om moe-

der te helpen met het huishouden van hun grote gezin, dat binnen een paar weken dus nog groter zou zijn. Haar jongste zusje Sara was al zes jaar, ze vermoedde dat haar moeder er eigenlijk niet meer op gerekend had toch nog weer een kind te moeten krijgen. Ze haalde even diep adem. Rustig blijven, hield ze zichzelf voor. Ik moet vooral rustig blijven. Moe is vandaag kennelijk niet tot veel in staat. Ik moet overal voor zorgen.

Ze aarzelde of ze nog wel naar buiten zou gaan om straks de feesttram vol hoogwaardigheidsbekleders op Krooswijk te zien aankomen, waar iedereen zou uitstappen voor de feestelijke openingsbijeenkomst met lunch die er zou worden gehouden. Ze zei moe dat ze moest blijven zitten en dat ze snel zou terugkomen. Tussen haar en Bart was er nog een tweeling geweest, ook al meisjes, wist ze, want dat had moe haar verteld. Maar die waren zwak geweest en slechts een paar maanden oud geworden, en ze waren kort na elkaar overleden, ze wist niet eens waaraan, maar toen had moe het heel moeilijk gehad en was haar vader wanhopig geweest omdat hij vreesde nooit meer kinderen te krijgen. En moest je nu zien! Een zoon, zichzelf en nog vier jonge meisjes en over niet al te lange tijd nog weer een kind erbij, terwijl haar moeder toch al veertig was geweest. Maar ze rechtte haar rug en haalde diep adem. Er was nog zoveel te doen in huis en ze kwam zoals zo vaak handen en ogen tekort.

Ze had er geen idee van hoe laat het was toen haar vader ongeduldig binnenkwam. ‘Waar is iedereen? Meekomen, nu meteen, de tram komt eraan.’ Hij keek naar zijn vrouw, die nu echt zat te hijgen en te puffen, inmiddels op de rand van de bedstee in de mooie kamer, met haar handen om haar buik. ‘Meekomen, Nel. Nu!’

‘Ik kan niet, ik moet...’ Ze vertrok haar gezicht en Cora was inmiddels ervaren genoeg met gezinsuitbreiding dat ze het besepte.

‘Komt de baby, moe? Nu al?’ Ze schrok enorm.

Bij haar moeder biggelde een stille traan over haar wang. ‘Ik... ik...’

‘Ga maar liggen en rust wat. Zodra het kan stuur ik iemand om de baker,’ suste Cora geruststellend, die zag dat haar moeder bang uit haar ogen keek. Even aarzelde ze nog, terwijl haar vader duidelijk kwaad werd. ‘Maar moe... Is dat niet een beetje te vroeg?’

Haar moeder knikte vermoeid en gelaten. ‘Zeven maanden, dat moeten ze erbij zeggen.’

‘Ik ga zelf wel, zodra ik weg kan komen,’ beloofde Cora. ‘Maar eerst moet ik...’

Eenmaal buiten hoorde ze het geluid van de naderende locomotief met fluiten en bellen. Ze begon te rennen om nog op tijd te zijn, wat nog maar net lukte. Ze zag de rookpluim en haalde diep adem terwijl ze bij haar zusjes ging staan. Vader knikte nog goedkeurend en verdween al snel tussen al die mensen die uit de met vlaggen versierde tram stapten. Zijn borst stak trots vooruit, zag ze. Dit was een belangrijk moment voor hem. Hij haastte zich naar de depotchef die hij moest assisteren. Ze liepen zelf ook naar de perrons toe, waar het overvol was geworden. Er stonden bij de perrons ook veel werklui en allemaal belangrijke mensen die ze nog nooit eerder had gezien. Het was hier overvol en waar ze maar kon kijken, overal wapperden vlaggen. Het aanhoudende gefluit van de naderende stoomtram overstemde alles. De stoomtram was tot stilstand gekomen en was uitbundig versierd met vlaggen. Achter de locomotief volgde een bagagewagen en daarachter weer drie rijtuigen. De fluit klonk, er begon ergens een muziekorkest te spelen, er werd geklapt en geknikt en een golf van geluid trok over het overvolle perron. De eerste stoomtram van de RTM was gearriveerd en hier zouden alle belangrijke aanwezigen zich in de remise verzamelen om de belangrijke gebeurtenis met elkaar te vieren, voor de tram straks weer verder zou rijden naar het eindpunt aan de andere kant van het eiland, alvorens daarna weer terug te keren naar de stad.

Veel belangrijke mensen van het eiland waren eveneens uitgenodigd om deze voor de streek zo belangrijke gebeurtenis bij

te wonen en zouden straks ook meerijden, in ieder geval tot de tram uiteindelijk uren later weer hier zou terugkeren, wist Cora. Andere genodigden uit de stad stapten nu uit voor de belangrijke openingsbijeenkomst in de tramremise. Ze zouden uiteindelijk ook weer met de tram naar de stad teruggaan, aan het einde van de feestelijkheden.

Haar vader volgde de chef als een hondje, die zelf weer werd begeleid door meerdere burgemeesters, en door andere deftige mensen die ze niet kende en die... Maar wacht eens, was dat de dokter niet? Die deftige man met zijn hoge zijden hoed en zijn indrukwekkende snor? Vader had hem weleens aangewezen toen ze hem in het dorp hadden zien lopen.

Er werd zo druk heen en weer gelopen dat ze even later kans zag om weer terug naar huis te gaan omdat ze ongerust was over haar moeder. Die was in de bedstee gaan liggen en kreunde, zag ze tot haar ontzetting.

‘Het kind komt.’ Moe was in tranen en ze moest zelf toch ook even slikken. Wat nu? Ze kon het haar vader niet gaan vragen, die was te druk met belangrijk doen. ‘Ik ga hulp halen, moe. Hoe vaak komen de weeën?’

Haar moeder haalde diep adem. ‘Je bent oud genoeg om te beseffen dat het te snel lijkt te gaan. De weeën komen al om de paar minuten. En als je als vrouw al zoveel kinderen gehad hebt als ik, kan het snel gaan. En Cora, ik bloed. Veel bloed. Veel te veel bloed en het is veel te vroeg. Ik ben zo bang. Ik heb hulp nodig. Ik voel me helemaal niet goed.’

‘Ik zag de dokter daarnet lopen. Ik ga het hem vragen,’ knikte ze vastberaden, maar de eerste die ze weer terug bij de perrons tegenkwam, was de vrouw van de depotchef zelf. ‘Ikzelf word ook in de remise verwacht,’ antwoordde die aarzelend.

‘Mijn moeder kan niet komen, juffrouw Kranendonk. Het kind komt en het is te vroeg. Ze heeft hulp nodig. Zal ik de baker halen?’

Daar schrok de ander toch wel van. ‘Blijf maar bij je moeder.

Ik zorg wel dat er hulp komt.' De ander knikte vriendelijk. Ze was net als Cora zichtbaar geschrokken.

Deze knikte en er viel een last van haar schouders. Even later zat ze weer naast de bedstee en wilde ze haar moeders hand vasthouden. Maar die trok haar hand terug. 'Je moet het fornuis oppoken en water aan de kook brengen. Dat hebben we straks nodig. En je moet...' Ze kreunde opnieuw.

Even later was Cora er druk mee allerlei spullen klaar te leggen, een bedje op te maken in de krib, kleertjes en doeken klaar te leggen en haar moeder kneep haar lippen op elkaar om het kreunen zo veel mogelijk tegen te houden. Cora voelde zich nog steeds onrustig. Bang zelfs, maar ze probeerde het weg te drukken en ze probeerde ook niet te denken aan alle feestgangers even verderop, die zich inmiddels in de remise begonnen te verzamelen voor het openingsfeest met toespraken en een gezamenlijke lunch. Voor haar gevoel duurde elke minuut wel een uur. Stel dat er geen hulp kwam? Stel dat...

'Moe?' vroeg ze zachtjes. 'Wilt u iets drinken? Is er nog iets wat ik kan doen?'

Haar moeder schudde gelaten het hoofd. 'Nee kindje, er is niets.'
'Hoe gaat het, moe?'

Er volgde slechts een diepe zucht van haar moeder en opnieuw had Cora het gevoel dat haar hart in haar keel klopte. Ze schrok toen er onverwacht een deftig man naar binnen stapte. De dokter zelf, zag ze. Hij knikte slechts kort naar haar. 'Waar is... O, ik hoor het al. Zorg voor kokend water, kind. En de baker wordt gewaarschuwd. Nee, nee, wegwezen hier.' Hij smet de deur van de mooie kamer vlak voor haar neus dicht. Ze had nauwelijks tijd om bij te komen toen de deur weer openging. Hij beende naar de keukendeur, brulde wat naar buiten en keerde zich daarna weer om. 'Hoeveel kinderen heeft je moeder al gehad?'

Ze moest van schrik even natellen. Zijzelf, Bart, vier zussen. 'Zes. Nee, acht,' hakkelde ze toen. 'Er is na mij nog een tweeling

geweest die maar een paar maanden hebben geleefd.’

‘Het zijn er waarschijnlijk weer twee.’ Hij keek even naar het fornuis. ‘Is het water heet?’

‘Ja dokter, het heeft gekookt en nu zorg ik ervoor dat het warm blijft.’

‘Goed zo. Waarschuw je vader, zodra er iemand anders hier is.’

‘Ja, dokter, maar hij is in de remise en ik weet niet of hij weg kan.’

‘Ja, daar moest ik ook zijn, maar dat gaat dus niet door. Gelukkig heb ik mijn tas altijd in de koets liggen. Haal die, nu meteen.’ Hij keerde zich weer om en ze aarzelde niet. Dat was een duidelijke opdracht. Ze keek buiten zoekend om zich heen. Er stonden hier op de dijk net buiten Krooswijk een heleboel koetsen. Er waren een paar jongemannen bij die op de paarden moesten passen. Ze waren net bezig de dieren van drinken te voorzien en een enkel dier had een haverzak omgehangen gekregen. Ze klampte een van de mannen aan. ‘De dokter heeft een noodgeval en ik moet zijn tas halen. Welke koets is...?’

‘Ik pak de tas wel, juffie. We hoorden de dokter al brullen.’

Ze wachtte en een paar minuten later kreeg ze een zware bruine tas in haar handen geduwd. ‘Kan ik je helpen?’

‘Als het goed is, komt de baker. Ze moet daar zijn...’ Ze wees hun huis aan. ‘Mijn moeder is onverwacht aan het bevallen en...’

‘Ga maar. Kan ik nog iets anders doen voor de dokter?’

‘Mijn vader waarschuwen,’ stelde ze toen hakkelend voor. ‘Hij zit in de remise bij de andere genodigden. Hij is de leider van de dienst.’

‘Hoe heet hij?’

‘Emmerzael. Krijn Emmerzael... Hij is...’

De jongeman was al weg en Cora haalde even heel diep adem. Maar ze moest terug, de dokter wilde deze tas hebben. Ze hoorde hoe haar moeder het uitkrijste, toen ze de keuken weer binnenkwam. Ze schrok opnieuw. Dit voelde niet goed. Dit voelde helemaal niet goed! Stel dat...

Vanwege de zorg voor haar broer en vier zusjes heeft Cora weinig tijd voor haar eigen gevoelens

Zaterdag 30 april 1898 is een belangrijke dag voor het gezin Emmerzael. De eerste stoomtram tussen Rotterdam en Numansdorp in de Hoekse Waard gaat rijden. Vader Krijn werkt voor de Rotterdamse Tramweg Maatschappij en is leider van de dienst.

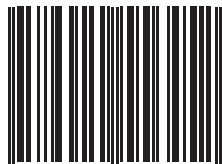
Maar het is ook een zwarte dag: moeder overlijdt samen met haar tweeling in het kraambed. Krijn geeft zijn oudste dochter Cora de opdracht om voor de vijf overgebleven kinderen te zorgen. Die taak valt haar als negentienjarige zwaar en opeens ziet haar toekomst er heel anders uit. Zal ze ooit haar eigen gezin kunnen stichten?

Gerda van Wageningen is de bekendste auteur van historische familieromans in Nederland. In haar boeken combineert ze boeiende geschiedenisfeiten met het gewone gezinsleven en ontluikende liefde. *Wacht op mij* is het eerste deel van de Stoomtramtrilogie.

Romanserie

ISBN 978 90 2055 645 2 NUR 344

9 789020 556452 >

www.romanserie.nl